

Pielikums
Ropažu novada domes
2025.gada 21.maija lēmumam Nr.4055
(Protokols Nr.123/2025)

**Ropažu novada pašvaldības
Bērnu tiesību aizsardzības programma
2025. – 2028.gadam**

Ropažu novadā

2025

SATURS

Ievads	3
Izglītības nodrošinājums	6
Brīvā laika pavadīšanas iespējas	13
Pašvaldības atbalsts ģimenēm ar bērniem	15
Pilnvērtīgs dzīves apstākļu nodrošinājums	15
Labvēlīgas sociālās vides nodrošinājums	19
Bāreņu un bez vecāku gādības palikušo bērnu tiesības augt ģimenē	20
Speciālistu, bērnu, vecāku izglītošana par bērnu tiesību aizsardzības jautājumiem	24
Veselības aprūpe pašvaldībā	28
Pielikums. Rīcības plāns	31

IEVADS

Apvienoto Nāciju Organizācijas 1989.gada 20.novembra Konvencijas par bērna tiesībām (turpmāk – ANO bērnu tiesību konvencija) 2.pantā noteikts, ka dalībvalstis respektē un nodrošina visas šajā konvencijā paredzētās tiesības ikvienam bērnam, uz kuru attiecas to jurisdikcija, bez jebkādas diskriminācijas un neatkarīgi no bērna, viņa vecāku vai aizbildņu rases, ādas krāsas, dzimuma, valodas, reliģiskās piederības, politiskās vai citas pārliecības, nacionālās, etniskās vai sociālās izcelsmes, mantiskā stāvokļa, veselības stāvokļa un dzimšanas apstākļiem vai jebkādiem citiem apstākļiem.¹

Latvija, pievienojoties ANO bērnu tiesību konvencijai 1992.gada 14.maijā, atzina ANO bērnu tiesību konvencijā noteiktās bērna tiesības un nepieciešamību tās aizsargāt, vienlaikus atzīstot, ka bērna tiesībām ir svarīga pozīcija sabiedrībā. Atbilstoši ANO bērnu tiesību konvencijas 44.panta 1.punktā teiktajam, dalībvalstis apņemas ar Apvienoto Nāciju Organizācijas ģenerālsekretāra starpniecību iesniegt komitejai ziņojumus par pasākumiem, ko tās veikušas konvencijā atzīto tiesību īstenošanā, un par panākumiem šo tiesību ievērošanā:

- divu gadu laikā pēc šīs konvencijas stāšanās spēkā attiecīgajā dalībvalstī;
- vēlāk ik pēc pieciem gadiem.

Pēdējo ziņojumu Latvija iesniegusi ANO Bērnu tiesību komitejai 2016.gadā, uz ko saņemti ANO Bērnu tiesību komitejas noslēguma apsvērumi. Atzinīgi tiek novērtētas Latvijas veiktās darbības normatīvā regulējuma ieviešanā un grozīšanā bērnu tiesību aizsardzības jomā, pievienošanās starptautiskajam tiesiskajam regulējumam bērnu tiesību aizsardzības jomā, kā arī Latvijas īstenotie institucionālie un politikas pasākumi u.c.,² taču vienlaikus tiek norādīts uz trūkumiem, kas Latvijas valstij ir jānodrošina, tostarp Latviju mudina izstrādāt visaptverošu politiku un pamatnostādnes, lai īstenotu visas Konvencijā noteiktās tiesības, nodrošināt bērnu aizsardzību no vardarbības, sekmēt ārpusģimenes aprūpē esošo bērnu nonākšanu ģimeniskā vidē, nodrošināt bērnu ar invaliditāti tiesības, nodrošināt, ka bērniem lauku apvidos ir piekļuve apmierinošas kvalitātes veselības aprūpes un izglītības iestādēm u.c.

Šobrīd Latvija ir veikusi virkni darbību, lai uzlabotu bērnu tiesību aizsardzības sistēmu valstī, izstrādājot politikas plānošanas dokumentus nacionālajā līmenī, paredzot veicamās darbības dažādām ar bērnu tiesību aizsardzību saistītām institūcijām, veicot grozījumus normatīvajos aktos, tādejādi veicinot bērnu tiesību aizsardzības sistēmas uzlabošanu valstī.

¹Bērnu tiesību konvencija. Starptautisks dokuments. <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1150>

²Noslēguma apsvērumi par Latvijas trešo līdz piekto periodisko ziņojumu. 2016. Pieejams: <https://www.lm.gov.lv/lv/zinojums-par-ano-1989gada-konvencijas-par-berna-tiesibam-izpildi>

Nacionālajā līmenī augstākajā vidējā termiņa attīstības plānošanas dokumentā Nacionālās attīstības plānā 2021. – 2027.gadam (turpmāk – NAP2027)³ kā viena no prioritātēm norādīta “Stipras ģimenes, veseli un aktīvi cilvēki” - cilvēka fiziskais un emocionālais veselības stāvoklis un sociālā atbalsta pasākumu kopums, kas atbilst katra cilvēka vajadzībām. Priekšnosacījums ilgākam, iekļaujošākam un aktīvākam mūžam, kas arī ietekmē dzimstību - cilvēku vēlmes un iespējas laist pasaulē atvases. Minētās prioritātes īstenošanai būtiski:

- dzimstība un atbalsts ģimenēm;
- veselīgs dzīvesveids;
- veselības aprūpe;
- sociālā iekļaušana.

Savukārt, politikas plānošanas dokuments “Bērnu, jaunatnes un ģimenes attīstības pamatnostādnes 2022. – 2027.gadam”⁴ (turpmāk – pamatnostādnes) ir viens no nozīmīgākajiem politikas plānošanas dokumentiem bērnu tiesību aizsardzības jomā nacionālajā līmenī. Pamatnostādnes nodrošina NAP2027 prioritātēs noteikto rīcības virzienu un uzdevumu īstenošanu bērnu, jaunatnes un ģimenes politikas jomā. Minētā dokumenta projektā kā virsmērķis norādīts bērniem, jauniešiem un ģimenēm atbalstoša sabiedrība, kas veicina ģimeņu labklājību, veselīgu attīstību, vienlīdzīgas iespējas un nabadzības, un sociālās atstumtības risku mazināšanu bērniem, jauniešiem un ģimenēm, kā arī agrīnās intervences attīstība valsts kopīgai izaugsmei. Pamatnostādņu virsmērķim ir pakārtoti četri mērķi:

- sekmēt bērnu un jauniešu drošību, attīstību, psiholoģisko un emocionālo labklājību;
- vienlīdzīgas iespējas īpaši atbalstāmo bērnu un jauniešu grupām;
- jauniešu attīstība, dzīves kvalitātes uzlabošana un līdzdalības stiprināšana;
- tautas ataudze Latvijā.

Likuma “Pašvaldību likums”⁵ 4.panta pirmās daļas 11.punktā noteikts, ka viena no pašvaldības autonomajām funkcijām ir īstenot bērnu un aizgādībā esošo personu tiesību un interešu aizsardzību. Bērnu tiesību aizsardzības likuma 66.panta pirmajā daļā noteikts, ka pašvaldība analizē stāvokli bērna tiesību ievērošanas jomā, izstrādā un īsteno bērna tiesību aizsardzības programmu pašvaldības administratīvajā teritorijā.⁶

³Saeimas 2020. gada 2. jūlija paziņojums "Par Latvijas Nacionālo attīstības plānu 2021.–2027. gadam (NAP2027)". <https://likumi.lv/ta/id/315879>.

⁴ Ministru kabineta 2022. gada 21. decembra rīkojums Nr. 967 "Par Bērnu, jaunatnes un ģimenes attīstības pamatnostādnēm 2022.–2027. gadam". <https://likumi.lv/ta/id/338304>.

⁵ Pašvaldību likums. <https://likumi.lv/ta/id/336956>.

⁶ Bērnu tiesību aizsardzības likums. <https://likumi.lv/ta/id/49096>.

Ropažu novada pašvaldības Bērnu tiesību aizsardzības programmas 2025.–2028.gadam mērķis ir bērnu tiesību aizsardzības īstenošana Ropažu novada pašvaldības administratīvajā teritorijā, nodrošinot pamatnosacījumus bērnu drošībai, attīstībai, labklājībai, tiesības uz ģimenisku vidi, atbalstu ģimenēm ar bērniem, bērnu, vecāku, speciālistu izglītošanu.

Nemot vērā nacionālajā līmenī noteiktos mērķus un rīcības virzienus bērnu tiesību aizsardzības jomā un Bērnu tiesību aizsardzības likumā noteikto pašvaldības kompetenci, Ropažu novada pašvaldības Bērnu tiesību aizsardzības programmā 2025.-2028.gadam Ropažu novada pašvaldības (turpmāk – pašvaldība) Starpinstitūciju sadarbības grupa izvirzījusi četrus rīcības virzienus personām, kuras nav sasnigušas 18 gadu vecumu:

1. Izglītības nodrošinājums pašvaldībā, brīvā laika pavadīšanas iespējas;
2. Pašvaldības atbalsts ģimenēm ar bērniem;
3. Speciālistu, bērnu, vecāku izglītošana par bērnu tiesību aizsardzības jautājumiem;
4. Veselības aprūpe pašvaldībā.

Atsaucoties uz iepriekš minēto, pašvaldībā veikta izpēte par esošo situāciju bērnu tiesību aizsardzības jomā un izstrādāts rīcības plāns, kurā noteikti turpmāk veicamie uzdevumi.

IZGLĪTĪBAS NODROŠINĀJUMS

Ropažu novadā pašvaldības autonomo funkciju izglītības jomā īsteno Izglītības, jaunatnes lietu, kultūras un sporta departaments.

Analizējot izglītības pieejamību un nodrošinājumu pašvaldībā, kā arī plānotās darbības, Ropažu novada pašvaldības dome 2024.gada 29.maijā apstiprinājusi dokumentu “Ropažu novada izglītības ekosistēmas attīstības stratēģija 2024.–2028.gadam”⁷. Katra mācību gada noslēgumā, laikā līdz 31.oktobrim, pašvaldības Izglītības, jaunatnes lietu, kultūras un sporta (turpmāk – IJKS) departamenta speciālisti izstrādā Izglītības un jaunatnes nodaļas pārskatu⁸, kurā pieejami visi dati attiecībā uz izglītojamo skaitu un mācību procesu, līdz ar to pašvaldības Bērnu tiesību aizsardzības programmā 2025.–2028.gadam tiks norādīti būtiskākie apsvērumi izglītības nodrošinājumā no bērnu tiesību aizsardzības viedokļa.

Līdz ar IJKS departamentu, normatīvajos aktos noteikto kompetenci bērnu tiesību aizsardzības jomā pašvaldībā īsteno pašvaldības iestādes: Bāriņtiesa, Sociālais dienests, Pašvaldības policija. Minēto pašvaldības iestāžu speciālisti sadarbojas Starpinstitūciju sadarbības grupā.

Savstarpēji sadarbojoties dažādu jomu speciālistiem, darbojas Ropažu pagasta, Stopiņu pagasta, Garkalnes pagasta un Vangažu pilsētas starp-profesionāļu sadarbības grupas, kas nodrošina mērķtiecīgu rīcību, lai, maksimāli izmantojot esošos resursus, nodrošinātu bērnu tiesību un interešu aizsardzību, risinātu vardarbības gadījumus.

<i>Gads</i>	<i>2022.</i>	<i>2023.</i>	<i>2024.</i>
<i>Izskatīto gadījumu skaits</i>	5	7	20

Starp-profesionāļu sadarbības grupu izskatīto gadījumu skaits

Vērtējot izglītības nodrošinājumu pašvaldībā, būtisks apstāklis, kas jāņem vērā no bērnu tiesību viedokļa ir vardarbības gadījumu skaits izglītības iestādēs.

Atbilstoši Bērnu aizsardzības centra (turpmāk - BAC) sniegtajai informācijai⁹ BAC laika posmā no 2021.gada 1.janvāra līdz 2024.gada 1.jūlijam par iespējamiem bērnu tiesību pārkāpumiem, proti, par pašvaldības dibināto izglītības iestāžu amatpersonu vai darbinieku emocionālu un/vai fizisku vardarbību pret izglītojamajiem, par vienaudžu savstarpējo vardarbību, kopā saņemtas 11 sūdzības, tostarp 3 dienesta ziņojumi.

⁷ Ropažu novada izglītības ekosistēmas attīstības stratēģija 2025.–2028. gadam. <https://www.ropazi.lv/lv/ropazu-novada-izglitibas-kulturas-un-sporta-nozaru-videja-termina-attistibas-plans-2023-2028-gadam> .

⁸ Ropažu novada Izglītības un jaunatnes lietu nodaļas pārskats. <https://www.ropazi.lv/lv/izglitibas-nozares-izvertejumi-pa-gadiem> .

⁹Bērnu aizsardzības centrs 09.07.2024. vēstule Nr. 2-3/2176 .

BAC par vienaudžu savstarpējo vardarbību pašvaldības dibinātajās izglītības iestādēs saņemtas 4 sūdzības, no tām 3 apstiprinājušās un 1 apstiprinājusies daļēji.

BAC par pašvaldības dibināto izglītības iestāžu darbinieku vardarbību pret izglītojamajiem saņemtas 7 sūdzības:

- 1) par emocionālu un fizisku vardarbību – 1 sūdzība, kas apstiprinājusies daļēji;
- 2) par emocionālu vardarbību – 5 sūdzības, kas nav apstiprinājušās;
- 3) par fizisku vardarbību – 1 sūdzība, kas nav apstiprinājusies.

Vērtējot Valsts policijas sniegto informāciju¹⁰, kurā teikts, ka, pārbaudot Iekšlietu ministrijas Integrētas informācijas sistēmas ierakstus, no 2021.gada 1.janvāra līdz 2024.gada 4.jūlijam “Elektroniskajā notikumu žurnālā” reģistrēti 5 vardarbības gadījumi starp vienaudžiem pašvaldības izglītības iestādēs.

Pašvaldības Administratīvā komisija informē¹¹, ka laika posmā no 2021. gada 1.janvāra līdz 2024.gada 1.jūlijam Administratīvajā komisijā saņemtas izskatīšanai 72 lietas, kas kvalificētas pēc Bērnu tiesību aizsardzības likuma 81. panta par fizisku un emocionālu vardarbību pret bērnu.

<i>Lietas statuss</i>	<i>Lietu skaits</i>
Aktīva	8
Izpildē	11
Pabeigta	49
Pieņemts gala lēmums	4

Ropažu novada pašvaldības Administratīvajā komisijā izskatīšanai saņemto lietu skaits

Šajā lietu kategorijā ietilpst arī lietas, kurās vecāki vai kādas citas pilngadīgas personas ir izturējušās vardarbīgi pret bērnu.

No viena gadījuma var tikt sastādītas divas vai vairāk administratīvo pārkāpumu lietas, atkarībā no incidentā iesaistīto personu skaita.

Pašvaldības institūciju amatpersonu vai darbinieku vardarbības gadījumi nav konstatēti.

Lai pašvaldības Administratīvā komisija iegūtu konkrētākus datus, kādi tieši vardarbības gadījumi ir konstatēti un starp kādām personām (pieaugušais/bērns vai bērns/bērns), nepieciešams apskatīt katru no 72 lietām atsevišķi, kas prasa lielu laika resursu. Secināms, ka viena no kopīgajām institūciju problēmām, ir operatīva un aktuālo datu ieguve.

¹⁰ Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Pierīgas austrumu iecirkņa 04.07.2024. vēstule Nr.20/10/-RRPNOS/120399 .

¹¹ Ropažu novada pašvaldības Administratīvās komisijas 17.07.2024. vēstule Nr. A.3.2.-ND/J/NDJ/2024/31 .

Katra mācību gada sākumā pašvaldība apkopo datus par obligātajā izglītības vecumā esošajiem bērniem, kuri nav reģistrēti nevienas izglītības iestādes sarakstā un, ievadot ziņas Valsts izglītības informācijas sistēmā (turpmāk - VIIS), iesniedz Izglītības kvalitātes valsts dienestā.

2024.gada 1.septembrī pašvaldībā deklarēto bērnu skaits, kuri nav reģistrēti nevienā izglītības iestādē, bija 352 bērni. Pārbaudot informāciju par katru bērnu, noskaidrots, ka iepriekš minētajā bērnu skaitā viens bērns ir sešu gadu vecumā un septiņu gadu vecumā ir divdesmit deviņi bērni. Pašvaldības Sociālā dienesta sociālie darbinieki darbā ar ģimenēm ar bērniem mācību gada sākumā uzsāk darbu ar ģimenēm, lai iespējami īsākā laikā bērni iestātos izglītības iestādē. Konstatēts, ka lielākā daļa obligātajā izglītības vecumā esošie bērni, kuri nav reģistrēti nevienas izglītības iestādes sarakstā, kopā ar ģimeni atrodas ārvalstīs.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2011.gada 1.februāra noteikumu Nr.89 "Kārtība, kādā izglītības iestāde informē izglītojamo vecākus, pašvaldības vai valsts iestādes, ja izglītojamais bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi" (turpmāk – MK noteikumi Nr.89)¹² 7.punktu, ja izglītojamais nav apmeklējis izglītības iestādi un vairāk nekā trīs mācību dienas nav apguvis pirmsskolas izglītības programmu vai vairāk nekā 20 mācību stundas semestrī – vispārējās izglītības programmu un izglītības iestādei nav informācijas par neierašanās iemeslu vai iemesls nav uzskatāms par attaisnojošu, izglītības iestāde nekavējoties VIIS ievada informāciju par izglītojamā kavējumiem un to iemesliem (ja tie ir zināmi), kā arī rīcību to novēršanai. Izglītības iestādes VIIS 2024.gada 1.novembrī veikušas ierakstus par pieciem izglītojamajiem, kuriem 2024./2025.mācību gada 1.semestrī ir vairāk nekā 20 neattaisnoti mācību stundu kavējumi. MK noteikumu Nr.89 7.² punktā noteikts, ka pašvaldības izglītības pārvaldes iestāde vai izglītības speciālists, ievērojot VIIS ievadīto informāciju, ja nepieciešams, sadarbībā ar izglītības iestādi un citām institūcijām, tostarp sociālo dienestu un bāriņtiesu, noskaidro izglītības iestādes neapmeklēšanas cēloņus un koordinē to novēršanu.

Pašvaldības IJKS departamenta speciālisti, saņemot informāciju par izglītojamajiem, kuriem ir vairāk nekā 20 mācību stundu neattaisnoti kavējumi semestrī, sazinās ar izglītības iestādi, nepieciešamības gadījumā ar sociālajiem darbiniekiem un vienojas par turpmāk veicamajām darbībām konkrētajā gadījumā. Sazinoties ar izglītības iestādes administrāciju noskaidrots, ka bērnu ģimenēs grūtības sagādā mācību dienas sākums – sagatavošanās dienai, kā arī kavējumi veselības dēļ.

Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 11.panta pirmo daļu valsts nodrošina visiem bērniem vienādas tiesības un iespējas iegūt izglītību atbilstoši katra spējām. Valsts un pašvaldība

¹² Ministru kabineta 2011. gada 1. februāra noteikumi Nr. 89 "Kārtība, kādā izglītības iestāde informē izglītojamo vecākus, pašvaldības vai valsts iestādes, ja izglītojamais bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi". <https://likumi.lv/ta/id/225270>.

nodrošina visiem bērniem speciālo vajadzību izvērtējumu, uzsākot obligāto izglītību, un nodrošina bērna vajadzībām atbilstošus individuālus pedagogiskā un psiholoģiskā atbalsta pasākumus valsts, pašvaldības un privātajās mācību iestādēs. Minētā panta otrais teikums par visu bērnu speciālo vajadzību izvērtējumu ir stājies spēkā 2021.gada 21.septembrī¹³. Izglītojamais, kuri sasnieguši 5 gadu vecumu, speciālās vajadzības izvērtē atbilstoši Ministru kabineta 2021.gada 29.jūnija noteikumiem Nr.453 "Izglītojamo speciālo vajadzību izvērtēšanas metodika pirmsskolas izglītības iestādēs"¹⁴. Izglītojamo speciālās vajadzības vērtē valodu mācību jomā, sociālajā un pilsoniskā mācību jomā, dabaszinātņu jomā u.c. Izvērtējot izglītojamā speciālās vajadzības, izvērtējuma veidlapā norāda, vai izglītojamajam ir nepieciešams izglītības iestādes atbalsta speciālista atzinums.

Izglītības iestādēs izveidotas speciālistu atbalsta grupas. Pašvaldība atbilstoši 2022. gadā 22. decembrī izdotajiem iekšējiem noteikumiem N.18 "Valsts budžeta mērķdotācijas un pašvaldības finansējuma aprēķina un sadales kārtības Ropažu novada izglītības iestāžu pedagogu darba samaksai"¹⁵ rada iespēju izveidot speciālistu (logopēdi, speciālie pedagogi, psihologi, sociālie pedagogi, skolotāja palīgi) amatu vienības, kur katra speciālista darba slodzi var veidot atbilstoši izglītības iestādē atbalstāmo izglītojamo skaitam.

Pašvaldības izglītības iestādēs nodrošināts iekļaujošas izglītības mācību process, proti, speciālās izglītības mācību programmu izglītojamiem ar mācīšanās traucējumiem nodrošina sešās pašvaldības skolās un četrās pirmsskolās, bet speciālo mācību programmu izglītojamiem ar valodas traucējumiem vienā skolā un divās pirmsskolās.

Upesleju sākumskolā izveidota viena pirmsskolas grupa izglītojamiem ar garīgās attīstības traucējumiem un izglītojamiem ar smagiem garīgās attīstības vai vairākiem smagiem attīstības traucējumiem. Absolvējot minēto pirmsskolas grupu, izglītojamiem ir iespēja turpināt gūt izglītību pašvaldības Gaismas pamatskolā.

Pašvaldībā Gaismas pamatskolā īsteno speciālās pamatizglītības programmu izglītojamajiem ar garīgās attīstības traucējumiem un speciālās pamatizglītības programmu ar smagiem garīgās attīstības traucējumiem vai vairākiem smagiem attīstības traucējumiem.

¹³Bērnu tiesību aizsardzības likums. <https://likumi.lv/ta/id/49096> .

¹⁴ Ministru kabineta 2021. gada 29. jūnija noteikumi Nr. 453 "Izglītojamo speciālo vajadzību izvērtēšanas metodika pirmsskolas izglītības iestādēs". <https://likumi.lv/ta/id/324383> .

¹⁵ Ropažu novada pašvaldības 22.12.2022. iekšējie noteikumi "Valsts budžeta mērķdotācijas un pašvaldības finansējuma aprēķina un sadales kārtība Ropažu novada izglītības iestāžu pedagogu darba samaksai" Nr.18 <https://www.ropazi.lv/lv/media/30843/download?attachment>

Speciālās pirmsskolas izglītības programmas realizē:

Pagasts/ Izglītības iestāde	Grupu skaits	Speciālās grupas	Licencētās izglītības programmas	Bērnu skaits programmā	KOPĀ 01.09.2024.
Stopiņu pagasts					
Ulbrokas pirmsskolas izglītības iestāde “Pienenīte”	19	1	01015511	14	14
			01015611	0	
Upesleju sākumskola	11		01015611	0	6
		1	01015811	5	
			01015911	1	
Garkalnes pagasts					
Garkalnes pirmsskolas izglītības iestāde “Skudriņas”	7		01015511	9	12
			01015611	3	
Ropažu pagasts					
Ropažu pirmsskolas izglītības iestāde “Annele”	11		01015611	18	18
Ropažu vidusskola	9		01015511	0	0
			01015611	0	
Ropažu pagasts					
Vangažu pirmsskolas izglītības iestāde “Jancis”	7		01015611	1	1
KOPĀ:					51

Speciālās pamatskolas izglītības programmas realizē:

Pagasts/ Izglītības iestāde	Speciālās klases	Licencētās izglītības programmas	Bērnu skaits programmā	KOPĀ 01.09.2024.
Stopiņu pagasts				
Ulbrokas vidusskola		21015611	10	10
Upesleju sākumskola		21015611	8	8
Gaismas pamatskola		21015811	57	94
		21015911	37	
Garkalnes pagasts				
Garkalnes Mākslu un vispārizglītojošā pamatskola		21015611	30	31
		21015811	1	
Berģu mūzikas un mākslas pamatskola		21015611	10	10

Ropažu pagasts				
Ropažu vidusskola		21015311	1	62
		21015511	4	
		21015611	39	
		21015711	0	
	2	21015811	16	
		21015911	2	
Vangažu pagasts				
Vangažu vidusskola		21015611	12	12
		21015711	0	
KOPĀ:				227

Gaismas pamatskolā ir arī iespēja apgūt profesionālās pamatizglītības programmas:

- profesionālās pamatizglītības programma „Ēdināšanas pakalpojumi” 1. profesionālā kvalifikācija „Virtuves darbinieks”;
- profesionālās pamatizglītības programma „Komerccinības” 1. profesionālā kvalifikācija „Pārdevēja palīgs”.

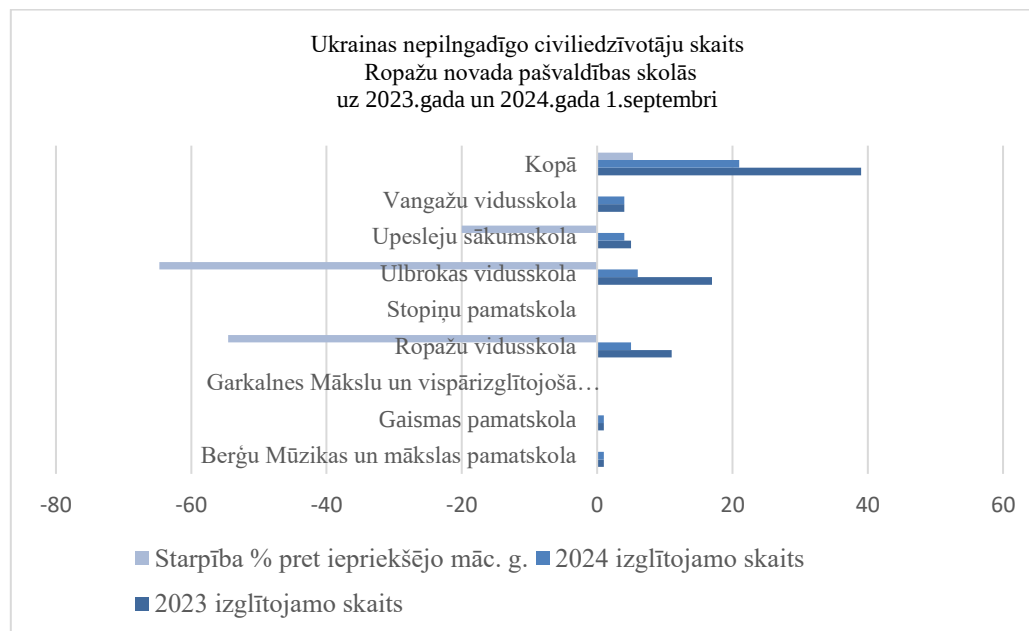
Pašvaldībā izveidota pedagoģiski medicīniskā komisija, kas sniedz atzinumu par atbilstošāko pirmsskolas vai skolas mācību programmu izglītojamiem. Vienlaikus, izglītības iestāžu speciālistu atbalsta grupas var noteikt atbalsta pasākumus izglītojamam.

Pašvaldības izglītības iestādes nodrošina nepilngadīgajiem patvēruma meklētājiem izglītības ieguvu no piecu gadu vecuma. Ikvienam nepilngadīgajam patvēruma meklētājam ir iespēja sagatavoties pamatizglītības apguvei, apgūt pamatizglītību un vispārējo vidējo izglītību. Patvēruma meklētājam izglītības ieguve jāuzsāk triju mēnešu laikā no dienas, kad Valsts robežsardzei iesniegts iesniegums par bēgļa statusa piešķiršanu. Par iesnieguma saņemšanu un patvēruma meklētāja izmitināšanas vietu Valsts robežsardze informē Izglītības un zinātnes ministriju. Nākamais solis ir Izglītības un zinātnes ministrijas sadarbība ar izglītības iestādi, kā rezultātā noslēdz līgumu par patvēruma meklētāja izglītošanu un finanšu piešķiršanu. Valsts piešķir 257,00 *euro* mēnesī pedagogu darba samaksai par vienu bērnu, kā arī mācību līdzekļu nodrošināšanai 50,00 *euro* par mācību gadu.

Ropažu novadā patvēruma meklētājus uzņem Ropažu pirmsskolas izglītības iestāde “Annele”, Ropažu vidusskola un Vangažu vidusskola. Izglītības iestādes sadarbojas ar patvēruma meklētāju izmitināšanas centru “Mucenieki”. Patvēruma meklētāju izmitināšanas centrs “Mucenieki” sniedz informāciju par bērniem, sadarbībā ar biedrību “Droša māja”, atbalsta tulka pakalpojumu, kā arī atbalsta skolēnu nokļūšanu uz un no skolas.

Izglītības iestādēm ir dažāda darba pieredze patvēruma meklētāju izglītošanā un integrēšanā - gan ļoti veiksmīga, gan ļoti sarežģīta. Sarežģīta veidojas situācija, ja bērns ir no tādas ģimenes, kurā izglītošanās nav tradīcija. Tas skolās rada papildus grūtības un izaicinājumus. Turpretī ir gadījumi, kad izglītības iestādēs iestājas bērni no ļoti izglītotām ģimenēm un bērniem ir valodu prasmes, kas ir labs pamats patvēruma meklētāju integrācijai sabiedrībā.

Kopš 2022.gada marta pašvaldības izglītības iestādēs uzņem Ukrainas nepilngadīgos civiliedzīvotājus.



Izglītības iestādēs nepilngadīgos patvēruma meklētājus uzņem atbilstoša vecuma klasēs vai grupās. Bērni patvēruma meklētājus pieņem ātri un sadarbojas. Pedagogi mācību procesā, lielākoties, izmanto piktogrammas, spēles, žestus. Ja patvēruma meklētājam ir Eiropas valodu prasmes, ātrāk veidojas sekmīgs pedagoga un bērna sadarbības gadījums.

Transporta pieejamība.

Attiecībā uz izglītības pieejamību Ropažu novadā dzīvojošajiem izglītojamajiem, izglītojamo pārvadājumi tiek nodrošināti trijos veidos:

1. izmantojot sabiedrisko transportu;
2. Ropažu novada pašvaldības nodrošinātu autotransporta (autobusu) pārvadājumiem;¹⁶

¹⁶Ropažu novada pašvaldības 2024.gada 12.jūnija “Kārtība par Ropažu novada pašvaldības auto transporta pārvadājumiem” Nr.1.3-24-28 <https://www.ropazi.lv/lv/ieksejie-noteikumi> .

3. kompensējot braukšanas izdevumus, kas saistīti ar braucieniem mācību gada laikā no dzīvesvietas līdz Izglītības iestādei un atpakaļ.¹⁷

BRĪVĀ LAIKA PAVADĪŠANAS IESPĒJAS

Pašvaldībā bērniem un jauniešiem ir iespēja pavadīt brīvo laiku gan sporta aktivitātēs, gan kultūras un izglītības, kā arī karjeras izaugsmi veicinošos pasākumos. Pašvaldības administratīvajā teritorijā izveidoti sporta centri, āra basketbola, volejbola, futbola un disku golfa laukumi, kā arī brīvdabas treniņi un pastaigu-rotāļu, šķēršļu takas, kas dod iespēju jēgpilni pavadīt brīvo laiku un veicina veselīgu dzīvesveidu.

Pašvaldības pagastos un Vangažu pilsētā piedāvā dažādas sporta nodarbības – treniņi volejbolā, basketbolā, futbolā un cīņas sportā. Darbojas vairāki deju kolektīvi un kori, piemēram, Garkalnes pagastā - bērnu deju kolektīvs “Pasaciņa”, tautas deju ansamblis “Ritenītis”, bērnu vokālais ansamblis “Skudriņas”, Vangažu pilsētā – bērnu tautas deju kolektīvs “Pīlādzītis”, bērnu vokālais ansamblis “Pumpurīņi”, bērnu teātra pulciņš “Pigoriņi” un daudzi citi. XIII Latvijas Skolu jaunatnes dziesmu un deju svētkos, kas norisināsies 2025.gada vasarā no 5. jūlija līdz 13.jūlijam no Ropažu novada piedalīsies 41 kolektīvs kopā ar 920 dalībniekiem.

Pašvaldībā darbojas 12 radošās attīstības, dienas un multifunkcionālie centri no kuriem Ropažu pagastā atrodas 4 multifunkcionālie centri, Stopiņu pagastā – 5 radošās attīstības centri, Garkalnes pagastā – 1 multifunkcionālais un 1 dienas centrs, Vangažu pilsētā – 1 dienas centrs. Tajos regulāri notiek aktivitātes bērniem un jauniešiem. Piemēram, radošās darbnīcas, spēļu vakari, viktorīnas, vingrošana.

Pašvaldības septiņās bibliotēkās bērniem un jauniešiem piedāvā pavadīt brīvo laiku izzinošās un izglītojošās lekcijās, semināros, nodarbībās.

Būtisks aspekts, kam pievērsta īpaša uzmanība arī nacionālajā līmenī pamatnostādņēs, ir jauniešu līdzdalības stiprināšana. Tādēļ, lai celtu jaunatnes darbinieku kapacitāti un pārzinātu aktualitātes darbā ar jaunatni, jaunatnes lietu speciālisti regulāri piedalās Jaunatnes starptautisko programmu aģentūras rīkotajos semināros, sapulcēs, supervīzijās, un divi no speciālistiem 2023./2024. un 2024./2025. mācību gadā ir beiguši Jaunatnes lietu speciālistu pamatkompetenču attīstības mācību programmu. Kā arī, lai apzinātu situāciju novadā par jauniešu iespējām un vajadzībām, veiktas pārrunas un izglītojošas sapulces ar citu nozaru pārstāvjiem – Sociālo dienestu, IJKS departamenta speciālistiem. Lai uzlabotu jauniešu līdzdalību dažādu jautājumu risināšanā, pašvaldības Izglītības

¹⁷Ropažu novada domes 2023. gada 18. oktobra saistošie noteikumi Nr. 31/23 "Kārtība, kādā tiek segti braukšanas izdevumi izglītojamajiem Ropažu novadā". <https://likumi.lv/ta/id/347334>.

ekosistēmas attīstības stratēģijā 2024. – 2028. gadam paredzēti vairāki uzdevumi par jauniešu iniciatīvu atbalstīšanu, atsevišķa jaunatnes politikas attīstības plāna izstrādāšanu, kā arī Jaunatnes konsultatīvās padomes izveidošanu.

Pašlaik pašvaldības jauniešu līdzdalību veicina izglītības iestādēs izveidotajās skolēnu pašpārvaldēs, ekopadomēs un Ropažu novada Jauniešu domē. Jauniešu domes mērķis ir nodrošināt pašvaldības jauniešu interešu pārstāvību, kā arī veicināt un koordinēt jauniešu pilntiesīgu līdzdalību sociālajā, politiskajā un kultūras jomā vietējā, valsts un starptautiskā mērogā. Ropažu novada Jauniešu dome reizi nedēļā rīko sēdes Jauniešu telpā, kas atrodas Institūta ielā 14, Ulbrokā, Stopiņu pagastā. Kopš 2025. gada sākuma vismaz reizi ceturksnī notiek izbraukuma sēdes. Jauniešu domes sēdēs apspriež jauniešu aktualitātes un izaugsmes iespējas, kā arī plāno nākotnes pasākumus, piemēram, jauniešu festivāla "Tvaiks" programmu, kur festivāla laikā norisinās diskusijas un dažādas meistarklases un, piemēram, "Ropažu novada jauniešu gada balva", kas izveidojies kā nozīmīgs un svinīgs pasākums, kura mērķis ir izcelt un apbalvot novada aktīvākos, talantīgākos un mērķtiecīgākos jauniešus. Jauniešu dome organizē arī kino vakarus, viktorīnas, akcijas sociālajos tīklos, konkursus, pārgājienus un velo tūres, sarunu vakarus, aktīva dzīvesveida aktivitātes u.tml. Bērni un jaunieši gaidāmajiem pasākumiem var sekot līdž Instagram profilā @ropazu_jd, Facebook @Ropažu novada jaunieši un izveidotajā jauniešu WhatsApp grupā "Ropažu novada jaunieši", kā arī pašvaldības sociālo tīklu kontos un informatīvajā izdevumā "Tēvzemīte".

Lai veicinātu jauniešu kompetenču attīstību un sociālo aktīvismu, pašvaldībā 2024.gada nogalē ieviesta brīvprātīgā darba sistēma. Brīvprātīgais darbs jauniešiem sniedz iespēju iegūt jaunas prasmes un pieredzi, kas noderēs nākotnes darba gaitās, kā arī paplašināt redzesloku, satikt draugus un veidot jaunus kontaktus, kā arī veicina veikt darbu sabiedrības labā. Pašlaik brīvprātīgā darba pienākumu veikšanu nodrošina Ulbrokas bibliotēkā. Ikvienai iestādei, organizācijai ir iespēja aicināt, slēgt līgumu ar brīvprātīgā darba veicēju.

Pašvaldība jauniešiem no 15 gadu vecuma katru gadu organizē skolēnu vasaras nodarbinātības pasākumus, kas sniedz iespēju iegūt pirmo darba pieredzi un attīstīt dzīvei nepieciešamās prasmes. Pašvaldība sadarbībā ar vietējiem uzņēmējiem un iestādēm piedāvā dažādas darba vietas jauniešiem - izglītības iestādēs, bibliotēkās, sporta centros un citur. Šī programma ne tikai veicina jauniešu finansiālo patstāvību, bet arī attīsta atbildību, iniciatīvu un darba tirgum nepieciešamās iemaņas.

PAŠVALDĪBAS ATBALSTS ĢIMENĒM AR BĒRNIEM

Pašvaldību likuma¹⁸ 4.panta pirmās daļas 11.punktā kā viena no pašvaldības funkcijām norādīta bērnu un aizgādībā esošo personu tiesību un interešu aizsardzības īstenošana. Savukārt, Bāriņtiesu likuma 4.panta otrajā daļā¹⁹ norādīts, ka bāriņtiesa prioritāri nodrošina bērna vai aizgādībā esošās personas tiesību un tiesisko interešu aizsardzību. Atbilstoši Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 11.panta 2.punktam²⁰ pašvaldības viens no uzdevumiem ir sniegt sociālos pakalpojumus vai organizēt to sniegšanu ģimenēm ar bērniem, kurās ir bērna attīstībai nelabvēlīgi apstākļi, audžuģimenēm [...]. Līdz ar to, pašvaldībā izvērtēta esošā situācija pilnvērtīgas dzīves apstākļu nodrošināšanā, labvēlīgas sociālās vides nodrošināšanā, bāreņu un bez vecāku gādības palikušo bērnu tiesības augt ģimeniskā vidē.

PILNVĒRTĪGS DZĪVES APSTĀKĻU NODROŠINĀJUMS

Ropažu novada Sociālā dienesta (turpmāk - Sociālais dienests) sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu administrēšanas lietojumprogrammas (SOPA) dati ataino to, ka pašvaldībā ir 102 ģimenes, kuras ir sociālā dienesta klienti un kurās ir nepieciešams sniegt sociālos pakalpojumus un/vai palīdzību.

Sociālais dienests sniedz šādus pakalpojumus:

- 1)asistenta pakalpojums – tiek piešķirts personai no 5 līdz 18 gadu vecumam ar invaliditāti, pamatojoties uz Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas atzinumu par īpašas kopšanas nepieciešamību.²¹
- 2)pavadoņa pakalpojums - tiek piešķirts personām no 5 līdz 18 gadu vecumam ar invaliditāti, kurām ir būtiski pārvietošanās traucējumi un kuras nesaņem asistenta pakalpojumu pašvaldībā.²²

Asistenta pakalpojums un pavadoņa pakalpojums ir valsts budžeta apmaksāts, to nodrošina personas deklarētās dzīvesvietas pašvaldības sociālais dienests.

Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas datus pieejamā informācijā 2023.gadā Ropažu novadā ir 151 bērns ar invaliditāti.²³ Sociālajā dienestā asistenta pakalpojumu 2021.gadā saņēmuši 16 bērni. Savukārt pavadoņa pakalpojums ir jauns pakalpojuma veids, kas pašvaldībā tiek

¹⁸Pašvaldību likums. <https://likumi.lv/ta/id/336956>.

¹⁹Bāriņtiesu likums. <https://likumi.lv/ta/id/139369>.

²⁰Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums. <https://likumi.lv/ta/id/68488>.

²¹Ministru kabineta 2021. gada 18. maija noteikumi Nr. 316 "Noteikumi par asistenta, pavadoņa un aprūpes mājās pakalpojumu personām ar invaliditāti". <https://likumi.lv/ta/id/323301>.

²²Ministru kabineta 2021. gada 18. maija noteikumi Nr. 316 "Noteikumi par asistenta, pavadoņa un aprūpes mājās pakalpojumu personām ar invaliditāti". <https://likumi.lv/ta/id/323301>.

²³ Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas dati. Pieejami: [VDEĀVK uzskaitē esošo bērnu ar invaliditāti skaits sadalījumā pēc administratīvās teritorijas - Bērni ar invaliditāti 122023 - Latvijas Atvērto datu portāls](#).

piedāvāts no 2022.gada. Iegūstot informāciju, 2022.gadā pavadotā pakalpojumu saņēmis 1 bērns, taču 2023. gadā un 2024.gadā šādu pakalpojumu bērni nav saņēmuši.

3)sociālās rehabilitācijas pakalpojums bērnam, kurš cietis no prettiesiskām darbībām – tiek piešķirts bērnam, kurš ir noziedzīga nodarījuma, ekspluatācijas, seksuālas izmantošanas, vardarbības, nolaidības vai jebkādas citas nelikumīgas, cietsirdīgas vai cieņu aizskarošas darbības upuris.²⁴ Minētais pakalpojums ir valsts budžeta apmaksāts, to koordinē pašvaldības Sociālais dienests. 2022.gadā minētais pakalpojums nodrošināts institūcijā (krīzes centrā) 16 bērniem, 2023.gadā - 18 bērniem, 2024.gadā - 18 bērniem.

4)aprūpes pakalpojums bērniem - tiek nodrošināts bērnam ar invaliditāti no 5 līdz 18 gadu vecumam, kuram ir izteikti un smagi funkcionēšanas ierobežojumi, ja bērna likumiskais pārstāvis vai audžuģimene nodarbinātības vai citu objektīvu iemeslu dēļ nevar nodrošināt bērna aprūpi un uzraudzību nepieciešamajā apjomā, kuram, pamatojoties uz Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas atzinumu, noteikta īpašas kopšanas nepieciešamība. Minētais pakalpojums ietver aprūpi, uzraudzību, pašaprūpes spēju attīstību un saturīgu brīvā laika pavadīšanu personas dzīvesvietā.²⁵ Minētais pakalpojums ir pašvaldības budžeta apmaksāts pakalpojums. Pakalpojumu sniedz no 2023.gada un tad to saņēma 3 bērni, 2024.gadā - 4 bērni.

5)ģimenes asistenta pakalpojums - ģimenes asistenta pakalpojums nodrošina personai (ģimenei) atbalstu un apmācību sociālo prasmju apgūšanā vai atjaunošanā, bērnu aprūpē un audzināšanā, mājāsaimniecības vadīšanā. Ģimenes asistenta pakalpojuma mērķis ir ne tikai nodrošināt praktisku atbalstu ģimenēm, kurās jau konstatēti augsti riski bērnu drošībai, vai personām, kam ir risks zaudēt mājokli, bet pakalpojums ir milzīgs resurss preventīvai atbalsta nodrošināšanai, jo īpaši gadījumos, ja ir mainījusies ģimenes sociālā situācija un ir nepieciešams saņemt emocionālu, informatīvu, praktisku atbalstu jaunu pienākumu un prasmju ieviešanai un nostiprināšanai dzīvē. Lēmumu piešķirt, uzņemt personu rindā vai atteikt piešķirt pakalpojumu viena mēneša laikā pieņem Sociālais dienests, pamatojoties uz sociālā darbinieka izvērtējumu. Pakalpojumu piešķir uz laiku līdz sešiem mēnešiem. Pakalpojums tiek finansēts no pašvaldības budžeta līdzekļiem. Minētais pakalpojums 2022.gadā nodrošināts 6 ģimenēm, 2023.gadā nodrošināts 9 ģimenēm, savukārt 2024.gadā pieauga minētā pakalpojuma pieprasījums un to nodrošināja 19 ģimenēm.

²⁴Bērnu tiesību aizsardzības likums. <https://likumi.lv/ta/id/49096>.

²⁵Invaliditātes likums. <https://likumi.lv/ta/id/211494>.

6) sociālās rehabilitācijas pakalpojums atkarīgām un līdzatkarīgām personām - tiek nodrošināts pilngadīgām personām un bērniem, kuriem ir izveidojusies atkarība no narkotiskajām, toksiskajām vai citām apreibinošām vielām vai no atkarību izraisošiem procesiem, kā arī bērniem, kuriem ir radušies psihiski vai uzvedības traucējumi alkohola, narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošu vielu lietošanas dēļ.²⁶ Minētais pakalpojums ir valsts budžeta apmaksāts. Pašvaldības Sociālais dienests veic sadarbības partnera funkciju, izvērtējot nepieciešamību - vai pakalpojums nepieciešams. Nepieciešamības gadījumā sagatavo informāciju par personu (ar personas piekrišanu).

7) psihologa pakalpojums - nodrošina personas vai ģimenes sociālo funkcionēšanu, sociālā un psiholoģiskā statusa atjaunošanu sabiedrībā. Tiesības saņemt psihologa pakalpojumu personām:

- krīzes situācijās;
- atkarības problēmu risināšanai;
- psiholoģiskai izpētei;
- bērnu uzvedības problēmu gadījumos.

Minētais pakalpojums tiek finansēts no Pašvaldības budžeta līdzekļiem.

Psihologa pakalpojums ir milzīgs atbalsts cilvēkiem dzīves grūtību gadījumā. Psihologs palīdz izprast grūtības, to rašanās iemeslus, un palīdz meklēt risinājumus. 2022. gadā psihologs sniedza 418, 2023. gadā - 522, 2024. gadā - 694 konsultācijas.

8) izglītojošu un atbalsta grupu pakalpojums - atbalsta un/vai izglītojošās grupas pakalpojums nodrošina personām iespēju mazināt sociālo izolētību, grupā risināt esošās problēmas, vairo izpratni par sevi, gūt motivāciju un saņemt atbalstu un informāciju to risināšanai, lai uzlabotu savu funkcionēšanu un sociālo situāciju. Pakalpojums ietver pašvaldības profesionāli vadītu nodarbību ciklu saskaņā ar atbilstošu programmu un nodarbību plānu. Tiesības saņemt pakalpojumu ir personai, kura izteikusi vēlēšanos tajā darboties vai personu dalībai grupā norīkojis sociālais darbinieks vai cits speciālists. Pakalpojumu nodrošina, komplektējot atbalsta grupu.²⁷ 2022. gadā pašvaldībā organizēta 1 atbalsta grupa, 2023. gadā - 4, 2024. gadā 5 atbalsta grupas.

9) sociālā darba pakalpojums - nodrošina palīdzību personām, ģimenēm, personu grupām un sabiedrībai kopumā veicināt vai atjaunot savu spēju sociāli funkcionēt, radīt šai funkcionēšanai

²⁶ Ministru kabineta 2020. gada 11. augusta noteikumi Nr. 509 "Kārtība, kādā no apreibinošām vielām un procesiem atkarīgas personas saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumus". <https://likumi.lv/ta/id/316718>.

²⁷ Ropažu novada domes 2022. gada 7. decembra saistošie noteikumi Nr. 59/22 "Par sociālajiem pakalpojumiem Ropažu novada pašvaldībā". <https://likumi.lv/ta/id/338534>.

labvēlīgus apstākļus, kā arī veicināt sociālās atstumtības un riska faktoru mazināšanu, attīstot personas resursus un iesaistot atbalsta sistēmās. Tiesības saņemt minēto pakalpojumu ir ikvienai personai, kurai savu sociālo vajadzību realizēšanai ir nepieciešama sociālā darbinieka palīdzība.²⁸ Sociālā darba pakalpojums ir pašvaldības budžeta apmaksāts.

- 10) zupas virtuves pakalpojums - zupas virtuves pakalpojuma mērķis ir sniegt atbalstu pamatvajadzības nodrošināšanai - ēdiena nodrošināšanā mazaizsargāto personu grupām. Šo pakalpojumu var izmantot trūcīgas un maznodrošinātas personas. Zupas virtuve darbojas divas reizes nedēļā, no 1. novembra līdz 30. aprīlim.²⁹ Zupas virtuves pakalpojumu sniedz no 2023.gada un tad to izmantoja 3 ģimenes ar bērniem, 2024.gadā izmantoja viena ģimene ar bērniem.
- 11) atelpas brīža pakalpojums - atelpas brīža pakalpojums nodrošina īslaicīgu diennakts sociālās aprūpes pakalpojumu personām no 4 gadu vecuma ar smagiem funkcionāliem traucējumiem, kuras dzīvo ģimenēs un kurām ir izsniegts Valsts darba ekspertīzes ārstu komisijas atzinums par īpašas kopšanas nepieciešamību sakarā ar smagiem funkcionāliem traucējumiem.³⁰ Pakalpojumu sniedz no 2024.gada un tad to izmantoja 5 ģimenes ar bērniem.
- 12) sociālā rehabilitācija bērniem ar funkcionāliem traucējumiem - sociālās rehabilitācijas pakalpojums tiek sniegts, lai sekmētu bērnu ar funkcionāliem traucējumiem sociālās funkcionēšanas spēju attīstību vai uzlabošanu, lai veicinātu bērnu iekļaušanos sabiedrībā. Tiesības saņemt pakalpojumu ir bērniem ar invaliditāti un funkcionāliem traucējumiem.³¹ Pakalpojumu 2022.gadā saņēma 17, 2023.gadā saņēma 19 bērni. 2024.gadā tas piešķirts 22 bērniem.

Sociālais dienests nodrošina ne tikai sociālos pakalpojumus, bet arī sniedz sociālo palīdzību, kas ietver sociālo pabalstu piešķiršanu, tostarp ģimenēm ar bērniem. Pašvaldības domes 2023. gada 28.jūnija saistošajos noteikumos Nr.16/23 "Par mājāsaimniecības atzīšanu par trūcīgu vai maznodrošinātu un sociālās palīdzības pabalstiem Ropažu novada pašvaldībā"³² ir noteikta kārtība, kādā tiek piešķirts trūcīgas vai maznodrošinātas mājāsaimniecības statuss.

²⁸Ropažu novada domes 2022. gada 7. decembra saistošie noteikumi Nr. 59/22 "Par sociālajiem pakalpojumiem Ropažu novada pašvaldībā". <https://likumi.lv/ta/id/338534>.

²⁹ Ropažu novada domes 2022. gada 7. decembra saistošie noteikumi Nr. 59/22 "Par sociālajiem pakalpojumiem Ropažu novada pašvaldībā". <https://likumi.lv/ta/id/338534>.

³⁰ Ropažu novada domes 2022. gada 7. decembra saistošie noteikumi Nr. 59/22 "Par sociālajiem pakalpojumiem Ropažu novada pašvaldībā". <https://likumi.lv/ta/id/338534>.

³¹ Ropažu novada domes 2022. gada 7. decembra saistošie noteikumi Nr. 59/22 "Par sociālajiem pakalpojumiem Ropažu novada pašvaldībā". <https://likumi.lv/ta/id/338534>.

³² Ropažu novada domes 2023. gada 28. jūnija saistošie noteikumi Nr. 16/23 "Par mājāsaimniecības atzīšanu par trūcīgu vai maznodrošinātu un sociālās palīdzības pabalstiem Ropažu novada pašvaldībā". <https://likumi.lv/ta/id/343509>.

Gadījumos, kad mājsaimniecībai piešķirts trūcīgās vai maznodrošinātās mājsaimniecības statuss, ir tiesības saņemt šādus pabalstus:

- 1) garantētā minimālā ienākuma pabalstu;
- 2) mājokļa pabalstu;
- 3) pabalstu atsevišķu izdevumu segšanai:
 - mācību līdzekļu iegādei;
 - bērna ēdināšanai izglītības iestādēs;
 - bērna nometnes apmaksai;
 - veselības aprūpei.
- 4) vienreizējo pabalstu krīzes situācijā.

Papildus pašvaldība, atbalstot ģimenes, nodrošina šādu materiālo atbalstu:

- bērna piedzimšanas pabalsts;
- pabalsts individuālo mācību piederumu iegādei bērniem;
- pašvaldības palīdzība nometņu apmaksai bērniem līdz 18 gadu vecumam;
- ēdināšanas izdevumu segšana bērniem pašvaldības izglītības iestādēs;
- papildus ēdināšanas izdevumu segšana bērniem pirmsskolas izglītības iestādēs;
- rehabilitācijas pabalsts;
- pabalsts sociālās rehabilitācijas mērķu sasniegšanai;
- pabalsts veselības uzlabošanai;
- Ziemassvētku pabalsts;
- pabalsts daudzbērnu (trīs un vairāk bērni) ģimenēm.

LABVĒLĪGAS SOCIĀLĀS VIDES NODROŠINĀJUMS

Pamatojoties uz Bērnu tiesību aizsardzības likuma 58.panta otro daļu pašvaldība iekārto profilakses lietu un izstrādā uzvedības sociālās korekcijas programmu katram bērnam, kurš

- izdarījis noziedzīgu nodarījumu;
- atzīts par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, bet sods nav saistīts ar brīvības atņemšanu;
- atbrīvots no kriminālatbildības;
- atbrīvots no ieslodzījuma vai soda izciešanas vietas;
- izdarījis Krimināllikumā paredzētās prettiesiskās darbības pirms 14 gadu vecuma sasniegšanas;

- vairāk nekā divas reizes izdarījis administratīvo pārkāpumu;
- ubago, klaiņo vai veic citas darbības, kas var novest pie prettiesiskas rīcības.

Pašvaldībā sociālās korekcijas programmas izstrādā Sociālais dienests.



Izstrādāto sociālo korekcijas programmu skaits

BĀREŅU UN BEZ VECĀKU GĀDĪBAS PALIKUŠO BĒRNU TIESĪBAS AUGT ĢIMENISKĀ VIDĒ

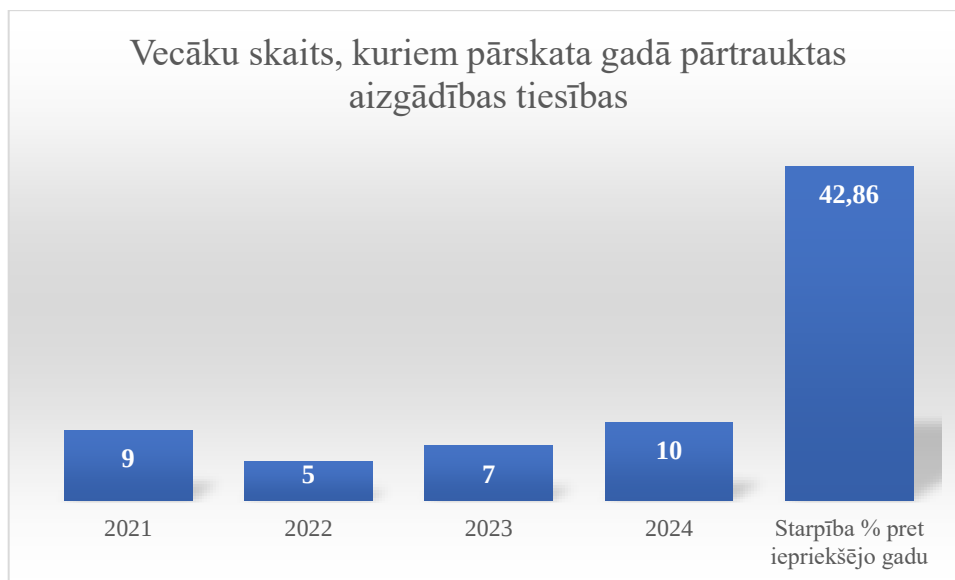
Neraugoties uz Sociālā dienesta piedāvātajiem un sniegtajiem sociālajiem pakalpojumiem un sociālo palīdzību, gadījumos, kad situācija ģimenēs nemainās, uzlabojumi ilgtermiņā nav novērojami, ģimenes ar bērniem nonāk Ropažu novada Bāriņtiesas (turpmāk – Bāriņtiesa) redzeslokā. Saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 2.panta pirmo daļu un trešo daļu, bāriņtiesa ir pašvaldības izveidota aizbildnības un aizgādības iestāde un bāriņtiesas darbības teritorija ir attiecīgās pašvaldības administratīvā teritorija.³³

Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 7.¹ pantu katram bērnam ir neatņemamas tiesības uz ģimeni un atbilstoši minētā likuma 26.panta pirmajai daļai ģimene ir dabiska bērna attīstības un augšanas vide, un katram bērnam ir neatņemamas tiesības uzaugt ģimenē [...]. Tomēr Civillikuma 203.panta pirmajā daļā un Bāriņtiesu likuma 22.panta pirmajā daļā noteikti apstākļi, kas var būt par pamatu bērna aizgādības tiesību pārtraukšanai. Aizgādības tiesību pārtraukšana ir pagaidu līdzeklis. No vienas puses aizgādības tiesību pārtraukšanas mērķis ir novērst apdraudējumu bērnam, no otras puses, dot vecākam iespēju novērst tos apstākļus, kas bija par pamatu aizgādības tiesību pārtraukšanai.

³³ Bāriņtiesu likums. LR likums. Latvijas Vēstnesis Nr.107, 07.07.2006.

Aizgādības tiesību pārtraukšana ir būtisks vecāka tiesību ierobežojums. Aizgādības tiesību pārtraukšana vecākam ir galējais līdzeklis, ja nav iespējams novērst bērna vislabākajām interesēm nelabvēlīgos apstākļus, viņam paliekot vecāka aizgādībā.³⁴

Vērtējot informāciju par vecākiem, kuriem pārtrauktas bērnu aizgādības tiesības pašvaldības administratīvajā teritorijā, secināms, ka rādītājs saglabājas samērā vienmērīgs ar nelielu samazinājumu.



Vecāku skaits, kuriem pārskata gadā pārtrauktas aizgādības tiesības
(<https://www.ropazi.lv/lv/barintiesa>)

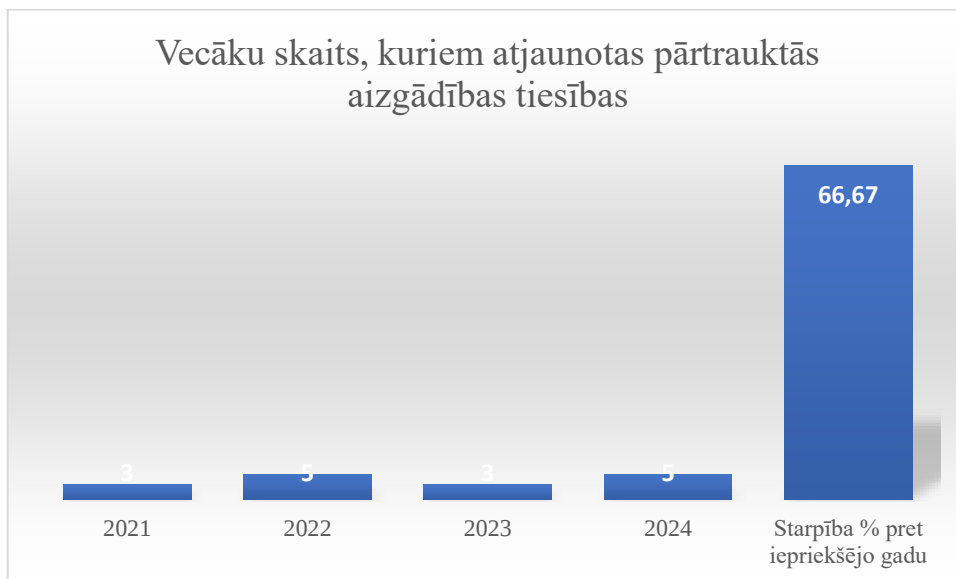
Saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 39.panta pirmo daļu pēc tam kad ir pieņemts lēmums par bērna ārpusģimenes aprūpi, bāriņtiesa nekavējoties par to informē bērna vecāku dzīvesvietas sociālo dienestu un lūdz sniegt nepieciešamo palīdzību bērna vecākiem. Pasākumiem, kas tiek veikti laikā, kamēr vecākam ir pārtrauktas aizgādības tiesības, ir jābūt vērīgiem uz to apstākli, kas bijuši par pamatu aizgādības tiesību pārtraukšanai, novēršanu un vecāka, un bērna atkalapvienošanu.³⁵ Atbilstoši Civillikuma 203.panta ceturtajai daļai [...], ja gada laikā no aizgādības tiesību pārtraukšanas nav iespējams tās atjaunot, bāriņtiesa lemj par prasības celšanu tiesā aizgādības tiesību atņemšanai. Līdz ar to bāriņtiesas pienākums ir lemt par iespēju bērna vecākiem atjaunot pārtrauktās aizgādības tiesības.

Vērtējot vecāku skaitu, kuriem Bāriņtiesa pārskata gadā atjaunojusi pārtrauktās aizgādības tiesības, secināms, ka procentuāli skaitliskais rādītājs ir mazs, piemēram, 2021.gadā bāriņtiesa trijiem

³⁴ Tiesu prakses apkopojums. Aizgādība, saskarsme, uzturlīdzekļi. 2022. Pieejams: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/tiesu-prakses-apkopojumi/civiltiesibas>

³⁵ Tiesu prakses apkopojums. Aizgādība, saskarsme, uzturlīdzekļi. 2022. Pieejams: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/tiesu-prakses-apkopojumi/civiltiesibas>

vecākiem atjaunojusi pārtrauktās aizgādības tiesības, 2022.gadā pieciem vecākiem un 2023.gadā trijiem vecākiem, 2024.gadā pieciem vecākiem atjaunotas pārtrauktās aizgādības tiesības. Analizējot iemeslus, kāpēc tik maz gadījumos vecākiem tiek atjaunotas aizgādības tiesības pašvaldības administratīvajā teritorijā, secināms, ka vecākiem pietrūkst motivācijas un vēlmes novērst apstākļus, kas bija par pamatu bērnu aizgādības tiesību pārtraukšanai, kā arī pietrūkst konsekvences. Piemēram, nemotivēta vecāka arguments, kategoriskas sadarbības ar sociālo dienestu atteikums, norādot, ka “*tā bērnam būs labāk*”.



Vecāku skaits, kuriem pārtrauktās aizgādības tiesības atjaunotas (<https://www.ropazi.lv/lv/barintiesa>)

Gadījumos, kad vecākam ir pārtrauktas bērna/bērnu aizgādības tiesības, bērnam nodrošināma ārpusģimenes aprūpe. Saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 4.panta ceturto daļu bāreņiem un bez vecāku gādības palikušajiem bērniem nodrošināma aprūpe ģimeniskā vidē - audžuģimenē, pie aizbildņa, un tikai tad, ja tas nav iespējams, aprūpe tiek nodrošināta ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā. No minētā izriet, ka primāri jāmeklē iespējas bērnam tikt ievietotam ģimeniskā vidē - audžuģimenē vai pie aizbildņa. Atbilstoši lietu piekritībai par bērna aizgādības tiesību pārtraukšanu, pašvaldībā 2021.gadā ārpusģimenes aprūpē atradās 71 bērns, no tiem audžuģimenēs uzturējās 16 bērni, aizbildņu ģimenēs – 53 bērni un ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās – 2 bērni. Kopumā salīdzinot ārpusģimenes aprūpē esošo bērnu skaitu ar 2022.gadu vērojama samazinoši pozitīva tendence, jo 2022.gadā ārpusģimenes aprūpē atradās 52 bērni, no tiem audžuģimenēs uzturējās 12 bērni, aizbildņu ģimenēs - 36 bērni un ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās - 4 bērni. Savukārt 2023.gadā ārpusģimenes aprūpē atradās 43

bērni, no tiem audžuģimenēs uzturējās 16 bērni, aizbildņu ģimenēs - 23 bērni un ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās - 4 bērni. 2024.gadā 50 bērni, no tiem institūcijās - 6 bērni, audžuģimenēs -13 bērni un aizbildņu ģimenēs 31 - bērns. Bērni pieaug un nereti dzīvojot audžuģimenē vai pie aizbildņa sagaida savu pilngadību, jo dažādu apstākļu dēļ nespēj atgriezties savās bioloģiskajās ģimenēs. Tāpat ir gadījumi, kad bērns ir uzturējies audžuģimenē vai pie aizbildņa, bet tie nav spējuši nodrošināt bērna individuālajām prasībām un īpašībām atbilstošāko aprūpi un bērns nonācis ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā ar ģimeniski pietuvinātu vidi, kuru aprūpes mērķis ir nodrošināt ģimenisku vidi bērniem, kuri uz laiku vai pavisam tiek šķirti no saviem vecākiem.

Līdz ar to, sadarbojoties ar ārpusģimenes atbalsta centriem, nepieciešams veicināt aizbildņu un audžuģimeņu attīstību pašvaldībā. Saskaņā ar Ministru kabineta 2018.gada 26.jūnija noteikumiem Nr.355 “Ārpusģimenes aprūpes atbalsta centra noteikumi” ārpusģimenes aprūpes atbalsta centri nodrošina pasākumu kopumu, kas veicina bez vecāku gādības palikušu bērnu labklājību, drošību, patstāvību, kā arī audžuģimeņu, jo īpaši specializēto audžuģimeņu, un adoptētāju, aizbildņu un viesģimeņu skaita pieaugumu.³⁶ Pašvaldības administratīvajā teritorijā neatrodas neviens no ārpusģimenes atbalsta centriem, taču Bāriņtiesa sadarbojas ar vairākiem atbalsta centriem, pamatā ar tiem, kurus par saviem atbalsta centriem izraudzījušās pašvaldības teritorijā dzīvojošās audžuģimenes un aizbildņi, kas noslēguši līgumus un izgājuši speciālu zināšanu apmācības darbā ar bērniem. Populārākie no tiem ir “Kristīgās alianses bāreņiem ģimeņu atbalsta centrs "TILTS"” un Ģimeņu atbalsta centrs “Dūja”, Latvijas SOS Ģimeņu biedrība “Latvijas SOS Bērnu ciematu asociācijas atbalsta centrs “AIRI vecākiem”.

Iedzīvotājiem ir skaidrota iespēja sniegt atbalstu ārpusģimenes aprūpē esošajiem bērniem, nodrošinot publikācijas vietējās nozīmes informatīvajā izdevumā “Tēvzemīte”, kā arī atspoguļota informācija pašvaldības mājas lapā. Publikācijas ietvaros bija nodrošināta intervija ar audžuģimeni, kura veic šos pienākumus, tādējādi atspoguļojot pozitīvos piemērus. Interese par atbalsta sniegšanu ārpusģimenes aprūpē esošajiem bērniem, sabiedrībā kopumā, nepieaug. Secināms, ka, uzrunājot sabiedrību par atbalsta sniegšanu ārpusģimenes aprūpē esošajiem bērniem, nepieciešama valstiska pieeja. Problēmas ar ko saskaras uzņemošās ģimenes, ne vienmēr ir atrisināmas tikai materiāli. Jārunā arī par tādu tendenci kā “ģimeņu novecošanās”, “emocionālā un psiholoģiskā izdegšana”, “bērna un ģimenes nesaderība” un citi aspekti.

³⁶ Ārpusģimenes aprūpes atbalsta centra noteikumi. Ministru kabineta 26.06.2018. noteikumi Nr.355. Latvijas Vēstnesis Nr.129, 29.06.2018. <https://www.bac.gov.lv/lv/arpusgimenes-aprupes-atbalsta-centri>

No deviņām pašvaldībā esošajām audžuģimenēm, vienai audžuģimenei līdz 2024.gadam bija specializētās audžuģimenes statuss – krīzes audžuģimene. Saskaņā ar Ministru kabineta 2018.gada 26.jūnija noteikumu Nr.354 “Audžuģimenes noteikumi” (turpmāk – Audžuģimenes noteikumi) 9.1.punktu krīzes audžuģimene ir audžuģimene, kurai ir vismaz triju gadu pieredze audžuģimenē ievietoto bērnu aprūpē un kura jebkurā diennakts laikā uzņem bērnu, kurš šķirts no ģimenes, aizbildņa vai audžuģimenes.³⁷ Krīzes audžuģimene nodrošina bērnu uzņemšanu savā aprūpē jebkurā diennakts laikā neatkarīgi no bērna vecuma un dzimuma, tas ir, zīdaiņus, pirmsskolas un sākumskolas vecuma bērnus, pusaudžus, brāļus (pusbrāļus) un māsas (pusmāsas), lai tādējādi tiktu samazināta iespēja, ka bērni varētu tikt ievietoti bērnu aprūpes iestādēs.³⁸

Saskaņā ar 2018. gada 26. jūnija MK noteikumiem Nr. 354 “Audžuģimenes noteikumi” 76.punktu³⁹ audžuģimene saņem atlīdzību par audžuģimenes pienākumu pildīšanu un pabalstu bērna uzturam, kā arī pabalstu apgērbu un mīkstā inventāra (piemēram, gultas veļas, segas, spilvena, matrača) iegādei. Atbilstoši minēto noteikumu 78.punktam pabalstu bērna uzturam un pabalstu apgērbu un mīkstā inventāra iegādei audžuģimenei izmaksā no tās pašvaldības budžeta līdzekļiem, kura noslēgusi līgumu ar audžuģimeni. Pabalsta apmērs tiek noteikts atbilstoši 2023. gada 4. oktobra Ropažu novada domes saistošajiem noteikumiem Nr.29/23 “Pašvaldības atbalsts bārenim un bez vecāku gādības palikušajam bērnam, kurš ir ārpusģimenes aprūpē, kā arī pēc ārpusģimenes aprūpes beigšanās Ropažu novadā”.⁴⁰

SPECIĀLISTU, BĒRNU, VECĀKU IZGLĪTOŠANA PAR BĒRNU TIESĪBU AIZSARDZĪBAS JAUTĀJUMIEM

Pamatnostādnēs kā viens no mērķiem norādīts - sekmēt bērnu un jauniešu drošību, attīstību, psiholoģisko un emocionālo labklājību⁴¹, kas ietver bērnu un jauniešu attīstības vajadzību apzināšanu un nodrošināšanu, speciālistu, ģimeņu, bērnu un jaunatnes izglītošanu, veidojot drošu vidi, novēršot vardarbības riskus un īstenojot agrīnu intervenci risku ietekmes novēršanai [...]. Tādējādi būtiska nozīme piešķirama minēto mērķgrupu izglītošanai pašvaldībā. Šajā sadaļā netiek minētas speciālistu izglītojošās vai pilnveides mācību programmas, kas ir noteiktas kā obligātas konkrētajā specializācijā.

³⁷ Audžuģimenes noteikumi. Ministru kabineta 26.06.2018. noteikumi Nr.354. Latvijas Vēstnesis Nr.129, 29.06.2018.

³⁸ Ministru kabineta noteikumu projektu “Audžuģimenes noteikumi” un “Ārpusģimenes aprūpes atbalsta centra noteikumi” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <https://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40458110>

³⁹ Ministru kabineta 2018. gada 26. jūnija noteikumi Nr. 354 "Audžuģimenes noteikumi". <https://likumi.lv/ta/id/300005>

⁴⁰ <https://likumi.lv/ta/id/348048-pasvaldibas-atbalsts-barenim-un-bez-vecaku-gadibas-palikusajam-bernam-kurs-ir-arpusgimenes-aprupe-ka-ari-pec-arpusgimenes>

⁴¹ Bērnu, jaunatnes un ģimenes attīstības pamatnostādnes 2022. – 2027.gadam. Projekts. Pieejams: https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/0f3187f2-7c1a-485f-bb9a-e7df5acc65c5

Attiecībā uz pašvaldības speciālistu izglītošanu par bērnu tiesību aizsardzības jautājumiem, jānorāda, ka pašvaldības speciālisti regulāri piedalās gan valsts, gan pašvaldību un nevalstisko organizāciju piedāvātajos semināros un lekcijās par bērnu tiesību aizsardzības jautājumiem, kuros tiek pilnveidotas speciālistu zināšanas un prasmes, piemēram:

- Labklājības ministrijas un Bērnu aizsardzības centra organizētie informatīvie semināri par aktualitātēm bāriņtiesu darbības jomā u.c.;
- Nodibinājuma “Latvijas Tiesnešu mācību centrs” domnīcās “Vienota pieeja uz bērnu centrētam atbalstam”;
- Biedrības “Latvijas Pašvaldību mācību centrs” “Iekšējās kārtības noteikumi, to praktiska piemērošana izglītības iestādē”.

Attiecībā uz pirmsskolas vecumā esošo bērnu izglītošanu, jāmin 2018.gada 21.novembra Ministru kabineta Nr.716 “Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem”,⁴² kuros noteikts, ka pirmsskolas izglītībā bērns apgūst caurviju prasmes, tostarp pilsoniskā līdzdalība, kuras ietvaros bērns mācās ievērot un cienīt citu vajadzības un tiesības; sadarbība, kuras ietvaros bērns mācās uzklaut citus un izteikt savu viedokli; pilsoniskā līdzdalība, kuras ietvaros bērns piedalās kārtības un drošības noteikumu izveidē un apspriešanās, saprot, pieņem un ievēro tos, mācās ievērot un cienīt citu vajadzības un tiesības. Pirmsskolas izglītības nobeigumā bērns ir apguvis dažādas pamatprasmes, tajā skaitā prognozē dažādas rīcības sekas ar personīgo veselību un drošību saistītās ikdienas situācijās (saskarsme ar pazīstamu cilvēku un svešinieku, veselībai kaitīgu vielu lietošanas un sadzīves traumatisma risku mazināšana mājās, izglītības iestādē, uz ielas, rotaļās brīvā dabā, pie ūdenstilpēm un spēļu laukumos, kā arī ugunsdrošības, ceļu satiksmes drošības, elektrodrošības noteikumi), ievēro noteikumus, saprot, pie kā un kādā gadījumā vērsties pēc palīdzības, kad jūtas slikti vai nedroši, nosauc ārkārtas palīdzības numuru 112.

Pašvaldības pirmsskolas izglītības iestādes piedalās “Džimbas drošības programmā”, kuras mērķis ir veicināt bērnu tiesību aizsardzību un vardarbības novēršanu Latvijā. Minētās programmas ietvaros zināšanas, prasmes un kompetences iegūst trīs mērķgrupas – pirmsskolas vecumā esošie bērni, bērnu vecāki un speciālisti, kuri strādā ar pirmsskolas vecumā esošajiem bērniem. Džimbas programmas ietvaros pirmsskolas vecuma bērni mācās atpazīt nedrošas situācijas, kā tajās rīkoties, pie kā vērsties pēc palīdzības.

⁴² Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem. Ministru kabineta 21.11.2018. noteikumi Nr.716, Latvijas Vēstnesis Nr.236, 30.11.2018.

Trīs pašvaldības izglītības iestādes (Ropažu vidusskolas pirmsskolas grupas, Ropažu pirmsskolas izglītības iestāde “Annele”, Vangažu pirmsskolas izglītības iestāde “Jancis”) piedalās programmā “Bērniem drošs un draudzīgs bērnudārzs”. Šīs programmas mērķis ir veidot pirmsskolas iestādes vidi bērnam fiziski un emocionāli drošu, pieņemošu un draudzīgu, kurā darbinieki savlaicīgi atpazīst un spēj novērst bērnu tiesību pārkāpumu riskus, veidojot pozitīvu sadarbību bērnu, vecāku un iestādes darbinieku vidū. Īstenojot programmu, pirmsskola kļūst par vietu, kura iesaista un atbalsta ikviena bērna vecākus, kā arī izglīto, uzrauga un stiprina visu līmeņu darbiniekus.

Visas pašvaldības pirmsskolas izglītības iestādes iesaistās programmā STOP 4-7. Programmas mērķis ir mazināt bērnu problemātisko uzvedību, mācot vecākus pielietot pozitīvās audzināšanas principus. Programma balstās uz trīspusēju sadarbību. Vecāku un skolotāju līdzdalība un sadarbība ir būtiska programmas daļa. Viņu uzdevums ir veicināt bērna vēlamās uzvedības aktivizēšanu un nostiprināšanos. Tāpēc programma tiek īstenota kompleksi, vienlaikus strādājot ar visu bērna sociālo sistēmu.

Attiecībā uz izglītojamo izglītošanu skolās, pašvaldības izglītības iestādes piedalās dažādos sociālajos projektos, programmās un citos izglītojošos pasākumos, piemēram:

- programma Atbalsts pozitīvai uzvedībai (APU) – sistēmiska prevencijas un intervences programma vardarbības mazināšanai, kuras mērķis ir veidot pozitīvu, atbalstošu un drošu mācību vidi, rīkoties, negaidot problēmas, atbalstīt pozitīvu uzvedību, laikus ievērot problemātisku uzvedību, rīkoties, mainīt bērnu uzvedības modeļus;
- digitālais atbalsta rīks “EMU: SKOLA”, kas ir mūsdienīgs digitāls skolēnu emocionālo un uzvedības grūtību monitoringa un atbalsta rīks izglītības iestādēm. Tas ļauj iegūt informāciju par bērna, klases un skolas emocionālo labbūtību un vajadzībām. Šie mērījumi sniedz nozīmīgu atgriezenisko saiti klašu audzinātājiem un citiem pedagogiem. Skolotāji, atbalsta komanda var sniegt bērniem atbalstu savlaicīgi, tiek mazināts gadījumu skaits, kad atbalstu sniedz novēloti. Sniedz iespēju skolēniem pastāstīt par savām sajūtām un emocijām, kā arī veido ieradumu novērtēt savu emocionālo labsajūtu. Ļauj vecākiem novērtēt bērna emocionālās vajadzības un risināt tās kopā ar skolu, lai palīdzētu sasniegt bērna potenciālu. Palīdz skolotājiem sekot līdzi skolēnu emocionālajām vajadzībām un sniedz praktiskus ieteikumus mācību vides uzlabošanai un sadarbībai ar vecākiem;
- programma KiVa vardarbības mazināšanai vienaudžu vidū, prevencija, gadījumu risināšana un situācijas risināšana;

Programma KiVa ir nerimstoša skolas antibulinga darba sastāvdaļa.

Vienlaikus izglītības iestādēs īstenotā mācību priekšmeta “Sociālās zinības” viens no uzdevumiem ir skolēniem apgūt un apzināties savas tiesības, pienākumus un uzvedības noteikumus. Minētā mācību priekšmeta ietvaros skolēni apgūst tēmas - kādus noteikumus ievēro sabiedriskās vietās, kāpēc tie jāievēro, kā novērst un risināt konfliktus kopienā u.c. Tāpat klases audzināšanas stundās apgūst sociālās jomas tēmas.

Pagasts/ Izglītības iestāde	Sociālais projekts, programma	Realizē no	Klašu grupa
Stopiņu pagasts			
Ulbrokas vidusskola	MOT	2021.-pašlaik	7.-9.
	EMU	2022.-pašlaik	1.-12.
	KiVa	2023.-pašlaik	1.-6.
Upesleju sākumskola	Mobbing STOP	2024.-pašlaik	Sagatavošanas grupa un 1.-6.
Gaismas pamatskola	Sabiedrisko aktivitāšu dažādošana	01.2025.-pašlaik	1.-9.
Garkalnes pagasts			
Garkalnes Mākslu un vispārizglītojošā pamatskola	KiVa	2024.-pašlaik	1.-9.
Berģu mūzikas un mākslas pamatskola	MOT	2022.-pašlaik	7.-9.
	EMU	2023.-pašlaik	1.-9.
	Mobbing STOP	2024.-pašlaik	1.-9.
	Līderis manī	2023.-pašlaik	1.-9.
Ropažu pagasts			
Ropažu vidusskola	MOT	2021.-pašlaik	7.-9.
	EMU	2023.-pašlaik	1.-12.
	KiVa	2023.-pašlaik	1.-12.

Sociālo projektu, programmu realizēšana pašvaldības skolās – 2025.gada februārī

Attiecībā uz pamatzglītības un vidējās izglītības pakāpes izglītojamo izglītošanu par dažādiem ar bērnu tiesību jomu saistītiem jautājumiem, pašvaldības izglītības iestādes pēc savas iniciatīvas, secinot, ka ir nepieciešamība aktualizēt kādu jautājumu, aicina Valsts vai pašvaldības policijas speciālistus novadīt izglītojošu nodarbību skolēniem par konkrētu tēmu, piemēram, smēķēšanas un citu atkarību izraisošo vielu lietošanas kaitīgumu un sekām. Sociālā dienesta speciālisti darbā ar ģimenēm ar bērniem ir aicināti izglītēt skolēnus par bulinga novēršanu.

Pašvaldības jaunatnes lietu speciālisti, vienojoties ar izglītības iestādēm, piedalās izglītojamo izglītošanā par dažādām tēmām, piemēram, seksuāli reproduktīvās veselības jautājumiem.

Pašvaldība izglītojamo vecākiem piedāvā vebināros vai klātienē tēmas par rīcību, kas sekmē pozitīvas savstarpējās attiecības jebkurā situācijā, piemēram:

- saruna, lekcija “Vecākiem par izaicinājumiem bērnu audzināšanā”, kas notika kultūras centrā “Ulbrokas pērle”, lektore psiholoģe Agnese Aspere;
- saruna, vebinārs “Bērnu drošība internetā. Kibermobings.”, Zoom platformā, lektore – Jana Orlava, Droša interneta vēstnese, kas notika tiešsaistē;
- saruna, lekcija “Atkarību riski bērniem un jauniešiem”, kas notika Ropažu Kultūras centrā, lektore Izložu un azartspēļu uzraudzības inspekcijas psiholoģe-konsultante, jauniešu mentore E.Brila;
- pasākums sabiedrības izglītošanai par cilvēku ar retām slimībām ikdienas dzīvi - īpašu foto darbu - fotoizstādes “Dzīvība ir vērtība” Latvijas bibliotēkās, aizsākta Ulbrokas bibliotēkā sadarbībā ar sabiedrisko organizāciju “Latvijas Reto slimību alianse”.

VESELĪBAS APRŪPE PAŠVALDĪBĀ

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 12. panta otrā daļa nosaka, ka bērnam ir tiesības uz bezmaksas veselības aprūpi, ko nosaka valsts programma. Valsts nodrošina visiem bērniem agrīnu attīstības vērtējumu no pusotra gada līdz triju gadu vecumam, lai sekmētu attīstības traucējumu un iespējamu speciālo vajadzību savlaicīgu atpazīšanu. Minēto izvērtējumu nodrošina ģimenes ārsts. Veselības aprūpes finansēšanas likums⁴³ nosaka, ka bērni līdz 18 gadu vecumam var saņemt valsts apmaksātus veselības aprūpes pakalpojumus. Nacionālā veselības dienesta tīmekļvietnē <https://www.vmnvd.gov.lv/lv> aplūkojami valsts apmaksātie veselības aprūpes pakalpojumi bērniem no 0 līdz 18 gadu vecumam.

Sabiedrības veselība ir svarīgs sabiedrības sociālās vienotības un vienlīdzības, pārticības un nabadzības izplatības, kā arī vides faktoru un kultūras normu rādītājs. Pašvaldībai ilgtermiņa ekonomiskajai un sociālajai attīstībai ir nepieciešama laba iedzīvotāju veselība. Pašvaldību likumā kā viena no pašvaldības autonomajām funkcijām ir noteikta – gādāt par iedzīvotāju veselību – īstenot veselīga dzīvesveida veicināšanas pasākumus un organizēt veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību. Stacionāros un ambulatoros veselības aprūpes pakalpojumus Latvijā nodrošina valsts, pašvaldību un privātās institūcijas. Valsts apmaksātus veselības aprūpes pakalpojumus bērniem pašvaldības administratīvajā teritorijā nodrošina:

- 10 ģimenes ārstu prakses;
- Ropažu novada pašvaldības aģentūra "Stopiņu ambulance";

⁴³ Veselības aprūpes finansēšanas likums. <https://likumi.lv/ta/id/296188>

- Veselības centrs “Baltezers”;
- 3 zobārstniecības prakses;
- 1 laboratorija.

Pēdējos gados īpaši aktuāli kļuvuši bērnu psihiskās veselības jautājumi, kas cieši saistīti ar bērnu fizisko veselību, veselīga uztura, seksuālo un reproduktīvo veselību, atkarību jautājumiem un pieaugošu vardarbības gadījumu skaitu. Tādēļ liela uzmanība jāpievērš bērnu veselības veicināšanai un slimību profilaksei. No 2017.gada līdz 2023.gadam pašvaldība Eiropas Savienības fonda finansētā projekta “Veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumi Ropažu novadā” un “Veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumi Stopiņu novadā” ietvaros sadarbībā ar nozares profesionāļiem regulāri organizēja veselības veicināšanas un slimības profilakses nodarbības bērniem un viņu vecākiem, izglītojot par veselīga uztura, atkarību profilakses, seksuālās un reproduktīvās veselības, kā arī emocionālās veselības jautājumiem.

2025.gadā pašvaldība iesaistījusi projekta Nr. 4.1.2.2/1/24/I/001 “Veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumi Ropažu novadā” realizēšanā. Projekta mērķis - veicināt Ropažu novada iedzīvotāju dzīves kvalitāti, uzlabot iedzīvotāju veselības prātību. Pašlaik notiek projekta organizatoriskie pasākumi, piemēram, iepirkuma procedūras. Minētajā projektā liela daļa aktivitāšu paredzētas bērnu un jauniešu grupām, piemēram, visos pašvaldības pagastos un Vangažu pilsētā kopā plānotas 320 fizisko aktivitāšu nodarbības bērniem, 200 nodarbības bērniem ar īpašām vajadzībām smilšu terapijā, 1.-4.klašu skolēniem nometnes brīvdienų periodos mācību gada laikā, kā arī lekcijas un nodarbības par dažādām veselības veicināšanas tēmām un citas aktivitātes. Kopumā 40 mēnešu garumā no 2025.gada 1.ceturkšņa - 2028.gada 2.ceturksnim plānoti pasākumi visu paaudžu iedzīvotājiem, arī trūcīgajām un maznodrošinātajām personām, īpašu uzmanību pievēršot topošajām un jaunajām māmiņām, bērniem, skolēniem un jauniešiem, tai skaitā bērniem ar īpašām vajadzībām.

Saskaņošanas pēdējā stadijā ir Veselības Ministrijas atbildībā esošais “Rīcības plāns liekā svara un aptaukošanās izplatības pieauguma mazināšanai 2025.–2029. gadam”, kurā uzsvars likts uz Latvijas iedzīvotāju (primāri bērnu) uztura paradumu un fizisko aktivitāšu uzlabojumiem.

Preventīvu darbu ar bērniem un jauniešiem par drošības un veselības jautājumiem, izglītojot par kaitīgo ieradumu ietekmi, drošību uz ūdens un ledus, par drošību vasaras mēnešos, kā arī par pirmās palīdzības sniegšanu un citiem jautājumiem veic pašvaldības izglītības iestādes. Izglītības likuma 17.panta trešās daļas 11.punkts paredz, ka pašvaldībām ir jānodrošina izglītojamajiem profilaktisko veselības aprūpi un pirmās palīdzības pieejamību tās padotībā esošajās izglītības iestādēs Ministru kabineta noteiktajā kārtībā. Pašvaldība nodrošinājusi izglītības iestādes ar amata vietu – medicīnas

māsa. Medicīnas māsu ikdienas pienākumos ir rūpēties par sanitāri higiēniskā stāvokļa ievērošanu izglītības iestādes ēkā un tās teritorijā, kā arī, ja nepieciešams, sniedz pirmo palīdzību. Reizi mēcību gadā veic pārbaudes uz kašķi un pedikulozi, atbilstoši ārstējošā ārsta norādījumiem nodrošina atbalsta pasākumus bērniem ar hroniskām slimībām, veic traumatisma cēloņu novēršanas kontroli, veselīga uztura principu īstenošanu un kontroli, sniedz konsultācijas par veselīgu dzīvesveidu, veic primāros epidēmijas pasākumus, ja konstatētas infekcijas slimības, un citus pasākumus.

Veselību veicinošas skolas statusu 2023.gadā ieguva Ropažu vidusskola. Upesleju sākumskola to ieguva 2016.gadā. Veselību veicinoša skola ir tāda skola, kura pastāvīgi stiprina savu kapacitāti, lai caur skolas vidi ik vienam dotu iespēju iemācīties veselīgi domāt, dzīvot un strādāt. Veselības veicināšana skolā ir jebkura skolā īstenota aktivitāte, kas tiek veikta, lai uzlabotu un/vai aizsargātu veselību. Skolā tiek īstenotas aktivitātes veselīga uztura, fizisko aktivitāšu un aktīva brīvā laika veicināšanai, atkarību izraisošo vielu samazināšanai, kā arī tiek nodrošinātas konsultācijas, lai sniegtu psiholoģisko atbalstu, tādā veidā nodrošinot psihiskās veselības veicināšanu. Skola cenšas uzlabot veselību ne tikai skolēniem, bet arī skolas personālam, ģimenes locekļiem un pārējai sabiedrībai, veicinot izpratni par to, ka ikviena rīcība un uzvedība kopumā iespaido (palielina vai samazina) visas sabiedrības veselību un labklājību.

Secinājums

Pašvaldības Bērnu tiesību aizsardzības programmas uzdevums ir noteikt bērna tiesību aizsardzību, ņemot vērā, ka bērnam kā fiziski un intelektuāli nenobriedušai personai vajadzīga īpaša pašvaldības aizsardzība un gādība. Tādēļ un pamatojoties uz veikto esošās situācijas izpēti, izstrādāts Ropažu novada pašvaldības Bērnu tiesību aizsardzības programmas 2025.-2028.gadam Rīcības plāns - Pielikumā.

Ropažu novada pašvaldības Bērnu tiesību aizsardzības programmas 2025.-2028.gadam Rīcības plāns

1. Rīcības virziens		Bērnu tiesību aizsardzības nodrošinājums pašvaldībā				
Nr.p.k.	Plānotā darbība	Rezultatīvais rādītājs	Atbildīgā institūcija	Līdzatbildīgās institūcijas	Izpildes termiņš	Finansējuma avots
1.1.	Regulāra Starpinstitūciju sadarbības, starp-profesionāļu sadarbības grupu sadarbība.	Izskatīti, risināti visi gadījumi, kas saistīti ar bērnu uzvedības korekciju. Izskatīto gadījumu skaits katru gadu.	IJKSD Bāriņtiesa Sociālais dienests. Pašvaldības policija	Starpinstitūciju sadarbības grupa	Pastāvīgi	Pašvaldības budžets
1.2.	Pilnveidot pašvaldības institūciju sadarbību dažādu izglītojošu pasākumu plānošanā.	Pašvaldības iestādes, kuras organizē sabiedrību izglītojošus pasākumus, savstarpēji sadarbojoties veido izglītojošo pasākumu plānu un realizē to.	IJKSD	Bāriņtiesa, Sociālais dienests Pašvaldības policija Izglītības iestādes Kultūras un sporta jomas iestādes	Pastāvīgi	Pašvaldības budžets
1.3.	Pašvaldības normatīvo aktu bērnu tiesību jomā pilnveidošana.	Veikti grozījumi pašvaldības noteikumos "Starpinstitūciju sadarbības grupas nolikums".	IJKSD Bāriņtiesa Sociālais dienests Pašvaldības policija	Starpinstitūciju sadarbības grupa	2025.gada 2.pusgads	Pašvaldības budžets
1.4.	Bērnu tiesību aizsardzības jomu algoritmu aprobēšana pašvaldībā.	Sadarbībā ar organizācijām, kas strādā bērnu tiesību aizsardzības jomā, aprobēti ziņošanas algoritmi: Policija; Sociālais dienests; Ārstniecības iestāde; Bāriņtiesa.	IJKSD Bāriņtiesa, Sociālais dienests Pašvaldības policija	Izglītības iestādes Starpinstitūciju sadarbības grupa	Pēc vajadzības	Pašvaldības budžets

2. Rīcības virziens		Izglītības nodrošinājums pašvaldībā, brīvā laika pavadīšanas iespējas				
2.1.	Jauniešu līdzdalības veicināšana un stiprināšana.	Ne retāk kā vienu reizi gadā organizētas jauniešu un Ropažu novada pašvaldības speciālistu diskusijas.	Jauniešu dome Izglītības iestādes skolēnu pašpārvalde	IJKSD Sociālais dienests Bāriņtiesa Izglītības iestādes	Pēc vienošanās	Pašvaldības budžets
2.2.	Atbalstīt jauniešu iniciatīvu realizēšanu un iesaisti brīvprātīgajā darbā.	Radītas brīvprātīgā darba iespējas Ropažu novadā.	IJKSD	Izglītības iestādes Kultūras un sporta jomas iestādes	Pastāvīgi	Pašvaldības budžets
2.3.	Veicināt jauniešu karjeras izaugsmes iespējas un uzņēmējdarbības prasmes.	Veikti skolēnu vasaras nodarbinātības pasākumi.	IJKSD	Pašvaldības iestādes, kas sniedz darba vietas	Pastāvīgi	Pašvaldības Valsts budžets
3. Rīcības virziens		Darba ar riska grupām un nepilngadīgajiem likumpārkāpējiem pilnveidošana un atbalsts vardarbībā cietušajiem bērniem un jauniešiem				
3.1.	Prevencijas pasākumi atkarību izraisīto vielu lietošanas novēršanā bērnu un jauniešu vidū.	Pēc nepieciešamības, taču ne retāk kā reizi pusgadā notikuši izglītojoši pasākumi par atkarību izraisīto vielu kaitīgumu veselībai.	Izglītības iestādes Sociālais dienests Pašvaldības policija	IJKSD Bāriņtiesa Starpinstitūciju sadarbības grupa	Pastāvīgi	Pašvaldības budžets Valsts budžets
3.2.	Atbalsta pasākumi vardarbībā cietušajiem bērniem un jauniešiem.	Regulāras sadarbības aktivitātes bērnu grupā vai klasē. Organizētas vairākas atbalsta grupas vardarbībā cietušajiem bērniem un jauniešiem, viņu vecākiem. Pieejams individuāls atbalsts.	Sociālais dienests Pašvaldības policija Izglītības iestādes	IJKSD Bāriņtiesa	Pastāvīgi	Pašvaldības budžets Valsts budžets
3.3.	Atbalsta pasākumi izglītības iestādēm drošības jautājumu risināšanā un audzināšanas programmas realizēšanā.	Izglītības iestāžu dalība dažādos sociālajos projektos, programmās un citos izglītojošos pasākumos. Vismaz reizi gadā novadīts seminārs izglītības iestāžu vadības komandai, atbalsta komandai.	Izglītības iestādes	IJKSD Bāriņtiesa, Sociālais dienests Pašvaldības policija Starpinstitūciju sadarbības grupa	Pastāvīgi	Pašvaldības budžets Valsts budžets

4. Rīcības virziens		Pašvaldības atbalsts ģimenēm ar bērniem				
4.1.	Sabiedrības informēšana par audžuģimenes un aizbildnības nozīmi, būtību.	Īstenoti informatīvi un izglītojoši pasākumi pašvaldībā. Ne retāk kā reizi pusgadā ievietota informācija Ropažu novada pašvaldības informatīvajā izdevumā "Tēvzemīte" un novada sociālo tīmekļa vietnēs.	Bāriņtiesa	Sociālais dienests	Pastāvīgi	Pašvaldības budžets Valsts budžets
4.2.	Atbalsta pasākumu organizēšana aizbildņiem un audžuģimenēm.	Pēc nepieciešamības nodrošināts atbalsts aizbildņiem un audžuģimenēm. Ģimeņu tradīciju veidošana (pasākumi).	Bāriņtiesa	Sociālais dienests	Pastāvīgi	Pašvaldības budžets Valsts budžets
4.3.	Rast iespēju, vecākiem pašvaldības organizēto tematisko diskusiju laikā, nodrošināt bērnu pieskatīšanu.	Organizēta bērnu pieskatīšana vecāku izglītošanās laikā.	IJKSD	Izglītības iestādes Kultūras un sporta jomas iestādes	Pastāvīgi	Pašvaldības budžets
5. Rīcības virziens		Speciālistu, bērnu, vecāku izglītošana par bērnu tiesību aizsardzības jautājumiem				
5.1.	Pilnveidot bērnu/jauniešu, īpaši pirmsskolas vecuma bērnu un sākumskolas vecuma bērnu zināšanas un prasmes - kā atpazīt vardarbību un kā sevi no tās pasargāt.	Organizēti izglītojoši pasākumi bērniem vardarbības atpazīšanai un sevis pasargāšanai no tās. Vismaz divi skolotāji apguvuši "Centrs Dardedze" organizēto Džimbas drošības soļu programmu.	Izglītības iestādes	IJKSD; Pašvaldības policija; Valsts policija	Pastāvīgi	Pašvaldības budžets
5.2.	Jauniešu zināšanu un prasmju pilnveidošana par atkarību izraisošo vielu lietošanas kaitīgumu.	Vismaz reizi pusgadā organizēti izglītojoši pasākumi jauniešiem par atkarību izraisošo vielu lietošanas kaitīgumu.	Izglītības iestādes	IJKSD Sociālais dienests	Pastāvīgi	Pašvaldības budžets
5.3.	Vecāku izglītošana par bērnu emocionālajām vajadzībām, vardarbības pret bērnu nepieļaujamību.	Reizi pusgadā organizēti izglītojoši pasākumi vecākiem.	IJKSD	Bāriņtiesa Sociālais dienests	Pastāvīgi	Pašvaldības budžets
5.4.	Speciālistu izglītošana darbā ar bērniem un jauniešiem ar garīgās attīstības, ar smagiem garīgās attīstības vai vairākiem smagiem attīstības traucējumiem.	Īstenotas mācības saskarsmē un tiešo darba pienākumu veikšanā darbā ar bērniem un jauniešiem ar garīgās attīstības, ar smagiem garīgās attīstības vai vairākiem smagiem attīstības traucējumiem.	IJKSD	Bāriņtiesa Sociālais dienests Pašvaldības policija	Pastāvīgi	Pašvaldības budžets
6. Rīcības virziens		Veselības aprūpe pašvaldībā				

6.1.	Projekta Nr. 4.1.2.2/1/24/I/001 "Veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumi Ropažu novadā" realizēšana.	Veikti veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumi visu vecumu grupu iedzīvotājiem t.sk. bērniem un jauniešiem. Lekcijas, aktivitātes, nometnes u.c.	IJKSD	Sociālais dienests	2025.-2028.	ESF
6.2.	Mobilās veselības aprūpes centra pakalpojumi pašvaldībā.	Sadarbībā ar Bērnu klīniskās universitātes slimnīcu un citu medicīnas iestāžu ārstiem, izbraukums Ropažu novada teritorijā un nodrošinātas bezmaksas medicīniskās konsultācijas bērniem tuvāk viņu mājām. Piemēram, bērnu otolaringologa, bērnu neirologa, oftalmologa, optometrista, alergologa u.c. speciālistu konsultācijas.	IJKSD	Sociālais dienests	Reizi gadā	Pašvaldības budžets
6.3.	Iesaiste Veselību veicinošo skolu tīklā	Skolas iesaistījušās Veselību veicinošo skolu tīklā.	Izglītības iestādes	IJKSD	Skolas pēc brīvas izvēles	Pašvaldības budžets

Rīcības plāna uzraudzības pamatā ir regulārs izvērtējums par to, vai un kā tiek īstenotas rīcības plānā noteiktās darbības. Ropažu novada pašvaldības IJKS departamenta uzdevums ir regulāri iegūt un apkopot informāciju no izglītības iestādēm un citām iesaistītajām pusēm un sadarbības partneriem, tādējādi organizējot bērnu tiesību aizsardzības jomas uzraudzību. Uzraudzības un monitoringa pasākumi ietver arī regulāru izglītojamo, vecāku un pedagogu viedokļa izzināšanu, kas tiks izmantoti rīcības plāna ieviešanas uzraudzībai.

Ropažu novada pašvaldības IJKS departaments sagatavo ikgadēju pārskatu par rīcības plāna ieviešanu, kas tiek strukturēts atbilstoši izvirzītajiem rīcību pasākumiem, rīcībām un rīcību rezultātiem, un, ja nepieciešams, tas kalpo kā pamats rīcības plāna aktualizācijai.

Aktualizētajā rīcības plāna redakcijā jāiekļauj plānotās izmaiņas, t. i., jaunie pasākumi un izmaiņas plānotajās darbībās. Ikgadējo rīcības plāna ieviešanas uzraudzības pārskatu un aktualizētu rīcības plānu izstrādā Ropažu novada pašvaldības IJKS departaments. Rīcības plāna aktualizēšanu un papildināšanu ieteicams veikt ne vēlāk kā 2026.gadā, nemainot rīcības plānā izvirzītos stratēģiskos uzstādījumus, bet pārskatot plānoto darbību aktualitāti, kā arī veicot rīcības programmā izvirzīto rezultātīvo rādītāju starpposma vērtējumu.

Rīcības plāns ir izstrādāts, paredzot, ka aktivitāšu īstenošanai būs pieejami un tiks izmantoti dažādi finansējuma avoti, t. sk., pašvaldības budžets, valsts budžets, kā arī Eiropas Savienības finansējums un nacionāla mēroga atbalsta programmas, tostarp Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmas 2021.-2027. gadam ietvaros plānotais 4.2.3.1. pasākums "Integrēta "skola-kopiena" sadarbības programma atstumtības riska mazināšanai izglītības iestādēs". Rīcības plāna ieviešana ir papildināma un precizējama atbilstoši ES, valsts un reģionāla mēroga aktualitātēm izglītības politikā, cita starpā, ņemot vērā informāciju par nākamajā plānošanas periodā pieejamajiem ES u.c. finanšu resursiem. Ja finansējums nav pieejams vai ir nepietiekams, ieviešanas plānā paredzētās aktivitātes var netikt īstenotas vai var tikt īstenotas daļējā apmērā.